

παροιμίες και γενικά οι λαϊκές παραδόσεις που μεταδίδονταν προφορικά από στόμα σε στόμα και από γενιά σε γενιά και κρατούσαν ζωντανή τη φλόγα βαθιά στην ψυχή των ραγιαδών Ελλήνων, τον πόθο και την έντονη διάθεση για πανελλήνια εθνεγερσία ήδη από τα πρώτα χρόνια της σκλαβιάς μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης και διαμόρφωναν την ιστορική μνήμη του λαού πιστεύοντας ακράδαντα πως η σκλαβιά του ήταν πρόσκαιρη.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμη μέχρι των ημερών μας έχουν φτάσει ακόμη και μοιρολόγια-τραγούδια της πίστης και της φαντασίας βασισμένα σε λαϊκές μεταβυζαντινές παραδόσεις και ιστορίες, όπως για τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο (τον «Μαρμαρωμένο βασιλιά») και το πολυθρύλητο τραγούδι για την «Αγία-Σοφία», το «μέγα μοναστήρι». Ποιος δεν έχει ακούσει και δεν έχει συγκινηθεί με το:

*Πάλι με χρόνια με καιρούς
πάλι δικά μας θάνα!*

Μια άλλη σημαντική αιτία που επέδρασε ουσιαστικά στην αφύπνιση του ελληνικού έθνους ήταν η έντονη πνευματική κίνηση που παρατηρήθηκε ιδιαίτερα στα τέλη του 18ου αιώνα και τις αρχές του 19ου από ονομαστούς δάσκαλους του Γένους, όπως ο Αδαμάντιος Κοραής, ο Άνθιμος Γαζής, ο Θεόδωρος Καΐρης, ο Αθανάσιος Ψαλίδας και άλλοι. Πολλοί από αυτούς είχαν ζήσει στο εξωτερικό και είχαν εμπνευσθεί από τα φλογερά κυρύγματα της γαλλικής επανάστασης: τον φιλελευθερισμό (liberalisme), την ισότητα (égalité) και την αρχή των εθνότητων (nationalisme). Η γαλλική επανάσταση και ο Ναπολέων, «ο θεός του πολέμου» όπως τον έλεγε ο Κολοκοτρώνης, «άνοιξαν τα μάτια του κόσμου». Όλοι αυτοί οι δάσκαλοι του Γένους είχαν δοθεί με όλη τη δύναμη της ψυχής τους στην απολύτρωση της Πατρίδας και στην επαναφορά σ' αυτήν των φώτων του πολιτισμού.

Μέσα σ' αυτή την ταραχώδη ατμόσφαιρα και την επίδραση της γαλλικής επανάστασης αναπτύχθηκε και η επαναστατική κίνηση του Ρήγα Φεραίου του Βελεστινλή για ελευθερία και δικαιοσύνη, οραματιζόμενος να ξεσηκώσει όχι μόνο τους Έλληνες αλλά και τους άλλους βαλκανικούς λαούς.

Τα φλογερά λόγια του γνωστού Θούριου του συνταράσσουν, εμπνέουν και καθοδηγούν:

*Ως πότε παλικάρια, θα ζούμε στα στενά,
μονάχοι σα λιοντάρια, στις ράχες στα βουνά;
Σπηλιές να κατοικούμε, να βλέπουμε κλαδιά,
να φεύγωμ' απ' τον κόσμο, για την πικρή σκλαβιά;*

*Να χάνωμεν αδέρφια, Πατρίδα και γονείς,
τους φίλους, τα παιδιά μας, κι όλους τους συγγενείς;
Κάλλιο είναι μιάς ώρας ελεύθερη ζωή,
παρά σαράντα χρόνια, σκλαβιά και φυλακή.*

Τέλος, μια άλλη αιτία, που συνέβαλε ουσιαστικά στην εθνική εξέγερση των Ελλήνων, υπήρξε και η θαλάσσια δύναμη των ναυτικών νησιών και παράλιων πόλεων (Υδρας, Σπετσών, Ψαρών, Κάσου, Γαλαξιδίου κ.ά.), που αποτελούνταν από τα εξοπλισμένα εμπορικά πλοία των Ελλήνων της Πατρίδας και των Ελλήνων του εξωτερικού, με τα εξασκημένα πληρώματά τους από τις συγκρούσεις εναντίον των πειρατών. Παράλληλα, ας μη ξεχνάμε και τον ρόλο των «πυρπολικών» στο θαλάσσιο αγώνα, με πρώτο δάσκαλο της κατασκευής και χρήσης τους τον Ιωάννη Πάργιο ή Πατατούκο.

Εκεί όμως που οι Έλληνες διακρίνονταν ασύγκριτα ήταν, μεταξύ άλλων, οι ηθικές δυνάμεις (η πίστη στον αγώνα, ο πόθος της ελευθερίας, η ανδρεία, η καρτερία, το πνεύμα της αυτοθυσίας) και η δεξιοτεχνία τους στη ναυτική τέχνη.

Όλα τα παραπάνω, αλλά και άλλα βασικά αίτια, συνέβαλαν ουσιαστικά στην αφύπνιση των Ελλήνων και επέδρασαν καθοριστικά στη δημιουργία της αξιοθαύμαστης πανελλήνιας ομοψυχίας που παρατηρούμε στους αγώνες της ανεξαρτησίας. Τα αίτια αυτά αποτέλεσαν τις προϋποθέσεις που χωρίς αυτές θα ήταν αδύνατο να ωριμάσει και να ξεσπάσει το κίνημα για Ελευθερία.

Η σημασία της Ελληνικής Επανάστασης του 1821

Πέρα όμως από τα αίτια, εξίσου σημαντική και αξία αναφοράς είναι και η πολυδιάστατη σημασία της Εθνεγερσίας μας το 1821. Μερικές από τις ποικίλες πλευρές της είναι και οι εξής:

1. Η Ελληνική επανάσταση αναζωογόνησε το ελληνικό έθνος που επί τέσσερις αιώνες είχε περιέλθει σε φοβερή υποτέλεια.
2. Απέδειξε πως στους νεότερους Έλληνες κρύβονταν όλες οι ηθικές αρετές και αρχές των προγόνων τους.
3. Κατάφερε ένα σημαντικό πλήγμα στην καταρρέουσα Οθωμανική αυτοκρατορία.
4. Εδημιούργησε έναν νέο παράγοντα των πολιτικών εξελίξεων της Βαλκανικής και της Ανατολικής Μεσογείου, και
5. Υπήρξε το σοβαρότερο επαναστατικό κίνημα μετά τη Γαλλική Επανάσταση και αποτέλεσε την απαρχή νέων εθνικοαπελευθερωτικών και πολιτικοκοινωνικών εξεγέρσεων.

Έτσι, η Ελληνική Επανάσταση του 21 που σφράγισε τη φυσιογνωμία της Πατρίδας μας έχει όχι μόνο καθαρά ελληνική αλλά και κοσμοϊστορική σημασία.

Σ' αυτή την πολυδιάστατη σημασία και τη διατήρηση της οφειλόμενης τιμής στον απολυτρωτικό αγώνα του ελληνικού έθνους έχουν συμβάλει μέχρι σήμερα, σε τεράστιο βαθμό, και τα έντεχνα δημιουργήματα των συνελλήνων μας (λογοτεχνήματα, ζωγραφικοί πίνακες, μουσικές συνθέσεις κ.λπ.) και που πολλά από αυτά έχουν γίνει τροφή γνώσης και εθνικής υπερηφάνειας.

Ποιος μπορεί να μείνει ασυγκίνητος όταν ακούει ή αφήνει την καρδιά και το μυαλό του να ποντιστούν στον φλογερό ποιητικό λόγο των «Ελευθέρων Πολιορκημένων» και του «Υμνου στην ελευθερία» του εθνικού μας ποιητή Διονύσιου Σολομού; Ποιος δεν εκστασιάζεται από τον «Ιερό λόγο» του Ανδρέα Κάλβου, τον «Ματρόζο» του Γεώργιου Στρατήγη, τον «Κανάρη» του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη, το «Κρυφό σχολειό» του Ιωάννη Πολέμη ή τον ομότιτλο ζωγραφικό πίνακα του Νικόλαου Γύζη ή ακόμη, μεταξύ άλλων, το τραγούδι του σύγχρονου μας Γιώργου Νταλάρα «Ν' άτανε το 21» ή το «Μπάρμπα Γιάννη Μακρυγιάννη» του Νίκου Ξυλούρη ή ακόμη το «Καπετάνισες» της παιδικής χορωδίας του Σπύρου Λάμπρου και τόσα άλλα έντεχνα δημιουργήματα που καλλιεργούν την ψυχή, καθοδηγούν και διδάσκουν;

Η λαμπρή όμως ημέρα της 25ης Μαρτίου δεν γιορτάζεται μόνο σε κάθε μεριά της Ελλάδας και της Κύπρου, αλλά και απανταχού της Οικουμένης, όπου υπάρχει Ελληνισμός.

Ως γνωστό και ο Ελληνισμός της Αυστραλίας δεν υστερεί. Αποδίδει την τιμή που αξίζει στους ήρωες του 21 κάθε χρόνο εντυπωσιακά με παρελάσεις μαθητών και μαθητριών ομογενειακών σχολείων και άλλων φορέων, με καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, ομιλίες, καταθέσεις στεφάνων και επιμνημόσυνες δεήσεις υπέρ των πεσόντων ηρώων σε ανάμνηση της λαμπρής εκείνης ημέρας που οι σκλαβωμένοι Έλληνες έπαψαν να είναι ραγιαδες.

Αλλά και στο χώρο των έντεχνων δημιουργημάτων δεν έχουν υστερήσει οι Αυστραλιώτες Έλληνες, όπως, λ.χ., στη λογοτεχνία.

Στον ποιητικό λόγο απλώς ενδεικτικά αναφέρω, μεταξύ άλλων, τη σύνθεση «Η αναγέννησις» στη συλλογή *Ελευθερίας απάνθισμα* του αείμνηστου Στάθη Ραυτόπουλου, το «150 χρόνια 1821-1971» στη συλλογή Βιολέτα του Χρήστου Φίφη, τις τέσσερις ποιητικές συνθέσεις («23η Μαρτίου 1821», «25η Μαρτίου 1821», «Στην Αγία Λαύρα» και «Αρκάδι») στη συλλογή *Στα αχνάρια της ιστορίας* του Δημήτρη Σταθόπουλου και το ποίημα «Το ποθούμενο» του Γρηγόρη Χρονόπουλου που εκφράζει τον σύγκορμο πόθο του ελληνικού έθνους για τη Λευτεριά.

Αντίστοιχα, στον πεζογραφικό λόγο, επίσης ενδεικτικά, αναφέρω το ιστορικό μυθιστόρημα *Καταβολές* (πρώτο μέρος μιας τριλογίας) της Γιώτας Κριλή που αρχικά εκδόθηκε στο Σύνδευ το 2013 και εν συνεχεία στην Αθήνα το 2017, με τον τίτλο *Με τη φλόγα στην καρδιά*. Το μυθιστό-

ρημα αυτό, συγκινητικό και συνάμα συναρπαστικό, είναι βασισμένο σε αξιόπιστες πηγές, γεγονός που το τεκμηριώνει και ως πηγή ιστορικής αναφοράς.

Η δράση του εκτυλίσσεται σε ένα μικρό χωριό της Αρκαδίας, αλλά και πέρα από αυτό κατά την πρώτη τριακονταετία του 19ου αιώνα, οι κάτοικοι του οποίου τελικά με γενναϊότητα και μεγαλοψυχία αρπάζουν τα άρματα και ρίχνονται στον αγώνα εναντίον του μακροχρόνιου Οθωμανού δυνάστη.

Αλλά και από τον χώρο της ζωγραφικής θα ήθελα να αναφέρω, μεταξύ άλλων, τη σκηνική επένδυση που έκανε ο γνωστός Μελβουρνιώτης ζωγράφος Νίκος Σουλιάκης για τη θεατρική παράσταση του έργου *Ο Παπαφλέσσας* του Σπύρου Μελά το 1991 στο Παροικιακό Θέατρο της Μελβούρνης.

Παρόμοια, στη μουσική αναφέρω τον Κρητικό λυράρη και ποιητή του Σύνδευ Κώστα Τσουρδαλάκη με τις μουσικές συνθέσεις των ποιημάτων του «Υμνος προς τη Ρεθύμνη» και «Η ολοκαύτωσις του Αρκαδίου».

Καταληκτικά, με αυτές τις μνήμες και τις ανταύγειες από την Εθνεγερσία συμμετέχουμε κι εμείς, ο Αυστραλιώτης Ελληνισμός, στις εκδηλώσεις για την επέτειο της 25ης Μαρτίου, γνώστες και συνεχιστές της πανάρχαιας ελληνικής μας ιστορίας και παράδοσης, φέρνοντας ξανά στη μνήμη μας το απίθανο ύψος της πηγαίας αυταπάρνησης, της αυτοθυσίας, της ανδρείας και της ελληνικής λεβεντιάς, στο οποίο είχε φτάσει η εθνική μας ψυχή την περίοδο εκείνη. Μ' αυτά πολεμήσαμε και αναδειχθήκαμε υπέρμαχοι της εθνικής μας αξιοπρέπειας και της ελευθερίας. Κι εδώ απόψε, σ' αυτήν την αίθουσα του σπιτιού των Αρκάδων της ΝΝΟ, ας ακουστούν και πάλι τα φλογερά λόγια του μεγάλου μας Κωστή Παλαμά, του ποιητή του λαού και του έθνους, που αχολογούν από το βάθος του χρόνου ξαναθυμίζοντάς μας πως:

*Η μεγαλοσύνη στα έθνη δεν μετριέται με το στρέμμα,
με της καρδιάς το πύρωμα μετριέται και με το αίμα.*

Το πρόσφατο ποίημα «**Το ποθούμενο**» του Γρηγόρη Χρονόπουλου που παρουσίασε στην ομιλία του της 20ης Μαρτίου 2018 στην Παναρκαδική Ομοσπονδία ΝΝΟ ο Καθηγητής Γιώργος Καναράκης, το πρωτοδημοσιεύουμε στο σημερινό φύλλο της εφημερίδας μας «Ο Κόσμος».

Το ποθούμενο

*Βαριά η συννεφιά τριγύρω
και μαύροι οι ορίζοντες.*

*Αδύνατο το φως στο καντηλάκι
της ρεματιάς στο απόμακρο ξωκκλήσι
που μάζευε το βράδυ τα σκλαβόπουλα
και μάθαιναν πως το ποθούμενο το λένε Λευτεριά.*

*Ακαρτέρει κι ακαρτέρει το ποθούμενο
χαμοζωή χρόνια και χρόνια στην ελπίδα.*

*Υφαίνουν στα κρυφά τα κοριτσόπουλα
το νυφικό της Λευτεριάς, ατλάζι άσπρο.*

*Και με μαχαίρια και σφεντόνες τα παιδιά
μεστώναν στον αυριανό σκοπό τους.*

*Τα γονικά με υπομονή και εγκαρτέρηση
δουλεύαν στο χωράφι και στον κήπο.*

*Κι ήρθε η ώρα κι άστραψε η νυχτιά
και η παρθένα η Λευτεριά με το σπαθί της
διέλυσε τα σκοτάδια, τα απέλπιστα.*

*Κι εβγήκε ο ήλιος φωτεινός του λυτρωμού.
Κι έγιν' η σπίθα φλόγα κι η φλόγα πυρκαγιά.*

*Εκείνα τα σκλαβόπουλα έγιναν παλικάρια
και κείνο το ποθούμενο έγινε Λευτεριά.*

Κι έγινε η σκλαβιά Πατρίδα!

Γρηγόρης Χρονόπουλος